

რუსუდან კაშია

ღამფუძნებელი კრების არჩევნები ქუთაისური პრესის მიხედვით

დემოკრატიული საქართველოს წინაშე უმთავრეს ამოცანად იქცა საკანონმდებლო ორგანოს — დამფუძნებელი კრების მოწვევა.

ქართული საზოგადოებრიობა ჯერ კიდევ 1905წლის რევოლუციის დროს უერთდებოდა მოთხოვნას დამფუძნებელი კრების მოწვევის შესახებ (გ. მჭედლიძე, 1993, გვ. 227-228).

დამფუძნებელი კრება უნდა ყოფილიყო უფრო ლეგიტიმური არჩევითი ორგანო, ვიდრე ეროვნულ საბჭოს საფუძველზე შექმნილი პარლამენტი.

საქართველოს პარლამენტის მიერ სათანადო კანონის მიღება გაჭიანურდა შინაპოლიტიკური გართულებებისა და ქვეყნის საზღვრებთან შექმნილი საფრთხის გამო. პარლამენტმა 1918წ. 22 ნოემბერს დაამტკიცა “დამფუძნებელი კრების არჩევნების დებულება”. იგი ითვალისწინებდა საყოველთაო, თანასწორი, პირდაპირი და ფარული კენჭისყრით 130 წევრის არჩევას. პროპორციული წესით არჩევნებს ატარებდა ცენტრალური საარჩევნო კომისია. ასევე სამაზრო, საქალაქო და სასოფლო საზოგადოებათა კომისიები.

საყოველთაო არჩევნების გზით არჩეულ დამფუძნებელ კრებას უნდა განესაზღვრა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მომავალი პოლიტიკური მიმართულებანი, მიეღო კონსტიტუცია და ჩამოეყალიბებინა სახელმწიფოებრივი სტრუქტურები.

არჩევნებში მონაწილეობდა 15 პარტია და პოლიტიკური ჯგუფი. მათ შორის: ეროვნულ-დემოკრატიული, სოციალ-ფედერალისტური, ეროვნული პარტია, სოციალ-დემოკრატიული, ესერთა, დაშნაკუტიუნი, მაშვრალთა პარტია, რუსი სოციალ-დემოკრატები, რუსთაველის პარტია, ესთეტიკოსთა პარტია და სხვ. ბოლშევიკურმა პარტიამ არჩევნებს ბოიკოტი გამოუცხადა.

მთავარი სააგიტაციო საშუალება ამ პერიოდისათვის პერიოდული გამოცემები იყო, აქედან გამომდინარე, არჩევნებში მონაწილე პოლიტიკური პარტიები, ძირითადად, გაზეთების მეშვეობით ეწეოდნენ საარჩევნო აგიტაციას.

XXს. დასაწყისის ქუთაისი ბექდური მედიის მრავალფეროვნებით გამოირჩეოდა. შედარებისათვის მოვიყვანთ სტატისტიკურ მონაცემებს: 1912 წელს თბილისში 13 პერიოდული გამოცემა გამოდიოდა, იმავე წელს ქუთაისში იბეჭდებოდა 18 დასახელების გაზეთი, ყურნალი და აღმანახი. საზოგადო მოღვაწე დიმიტრი მესხი თავის “მოგონებებში” აღნიშნავს: “საგაზეთო ცოცხალი ენა ჩვენ მწერლობაში იმერლებმა შექმნეს, აკაკიმ, გიორგი წერეთელმა, ნიკო ნიკოლაძემ, ყურნალისტიკის პირველი პიონერები ისინი იყვნენ” (დ. მესხი, 1940, გვ. 71).

ჩვენი საკვლევი თემიდან გამომდინარე, ყურადღება გავამახვილეთ ქუთაისში გამოშვებული პოლიტიკური პარტიების პერიოდულ გამოცემებზე, რომელთაც მნიშვნელოვანი საინფორმაციო-სააგიტაციო როლი ითამაშეს არჩევნების

მომზადებაში, ესენია: ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ქუთაისის ორგანიზაციის პერიოდული ორგანო “ჩვენი ქვეყანა”, სოციალ-ფედერალისტური პარტიის გაზეთი “ხალხის მეგობარი” და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პერიოდული გამოცემა - “სოციალ-დემოკრატი”.

გაზეთები მკაფიოდ გამოხატავდნენ თავიანთი პარტიების პოზიციებს და წინასაარჩევნო მარათონში ჩაბმულნი მკვეთრად აკრიტიკებდნენ სხვა პარტიების სამოქმედო პროგრამებს.

ქუთაისში მოღვაწეობდა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ძლიერი ჯგუფი. მათი პერიოდული ორგანო “ჩვენი ქვეყანა” გამოდიოდა 1917-19 წლებში.

გაზეთი იცავდა იმ მიმართულებებს, რომელიც მემკვიდრეობით მიიღო 1915-17 წლებში ქუთაისში გამოავალ გაზეთ “სამშობლოსაგან” (გრ. იარალოვი, 1988, გვ. 80). გაზეთ “ჩვენი ქვეყნის” რედაქცია იმყოფებოდა ახლანდელი თამარ მეფის ქუჩაზე, სოლომონ მიქელაძის სახლში, იბეჭდებოდა სტამბაში - “ძმობა”. თავდაპირველად გაზეთის გამომცემელ-რედაქტორი იყო ვეჭილი დ. კვიციანი; 1919წ. კი გაზეთის სათავეში ჩაუდგა სარედაქციო კოლეგია, ცნობილი პუბლიცისტის ვასილ წერეთლისა და კონსტანტინე კაპანელ-ჭანტურიას ხელმძღვანელობით (მ. თაღუმაძე, 2010, გვ. 21).

გაზეთის რთულ პირობებში უხდებოდა მუშაობა: ეკონომიკური სიძნელები, მწირი შესაძლებლობები, ქალაქის სიმცირე აიძულებდა რედაქციას შეემცირებინა ფორმატი, მიუხედავად ამისა, გაზეთს მტკიცე პოზიცია ეჭირა და დროულად აანალიზებდა იმდროინდელი ცხოვრების საჭირობო საკითხებს.

ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის პროგრამა (განსხვავებით სოციალ-ფედერალისტებისა და ესერებისაგან, რომლებიც კოოპერაციული მეურნეობების შექმნას ვარაუდობდნენ), ითვისებდა მიწის კერძო საკუთრებისა და ინდივიდუალური მეურნეობების შექმნას.

გაზეთი “ჩვენი ქვეყანა” განიხილავდა და მოსახლეობას აცნობდა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის მთავარ ამოცანებს, რაც მდგომარეობდა პოლიტიკური დამოუკიდებლობის განმტკიცებასა და მყარი დემოკრატიული ინსტიტუტების ჩამოყალიბებაში. რუბრიკაში “დამფუძნებელი კრების არჩევნებისათვის” (30 იანვარი, №5) პუბლიცისტი ვასილ წერეთელი წერს: “სოციალისტებს ხმას ნუ მისცემთ. რადგან მათი მიზანია კერძო საკუთრების მოსპობა... მენშევიკები, ბოლშევიკების მსგავსად, თავის პროგრამაში აცხადებენ, რომ მათი მიზანია საწარმოო საშუალებათა განსაზოგადოება”, ბოლოს ავტორი მოწოდებით ამთავრებს: “ფრთხილად მოქალაქენო! თუ კერძო საკუთრება და თავისუფლება გიყვართ, მიეცით ხმა ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიას”.

იმავე ნომერში გაზეთი აქვეყნებს დამფუძნებელ კრებაში ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის მთავარ სამოქმედო პროგრამას, რომელიც 12 პუნქტად იყო ჩამოყალიბებული. ჩვენ ყურადღება რამდენიმე მათგანზე გავამახვილებთ:

1. განმტკიცდეს კერძო საკუთრება, რომელიც არის თავისუფლებისა და ქონებრივ-ზნეობრივი წინსვლის საფუძველი.

2. განმტკიცდეს საქართველოში რესპუბლიკური დემოკრატიული წეს-წყობილება. საქართველოს საკანონმდებლო და ადმინისტრაციულ საქმეებს ხალხის მიერ არჩეული წარმომადგენელთა კრება და ამ კრების მიერ აღნიშნული მთავრობა უნდა განაგებდეს.

3. საფუძველი ჩაუყაროს ადგილობრივს, ანუ საეროებსა და საქალაქო ოვიომმართველობებს. რომელთაც უნდა განაგონ ადგილობრივი საქმეები იმ პირობით, რომ უზუნაუსი ზედამხედველობა ეკუთვნოდეს მთავრობას.

8. "შოაწესრიგოს ფულის საქმე", ქართული მთავრობის მთავარი მიზანი უნდა იყოს ქართული ბაზრიდან რუსული ფულის განდევნა, რასაც მხოლოდ სტაბილური გარემო და მყარი ეროვნული ვალუტა შექმნის.

პროგრამაში ყურადღება გამახვილებულია რეგულარული ჯარის, ფოსტა-ტელეგრაფის, განათლების პრობლემებზე და ა. შ.

"ჩვენი ქვეყნის" თებერვლის თვის ყველა ნომერში გამოქვეყნებულია დამფუძნებელი კრების ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის კანდიდატთა 17 კაციანი სია. №1 ამ სიაში - ნიკო ნიკოლაძეა. კანდიდატთა სიაში იყვნენ ცნობილი პარტიული და სახელმწიფო მოღვაწეები: სპირიდონ კედია, გიორგი გვაზავა, გერონტი ქიქოძე, ექვთიმე თაყაიშვილი, კორნელი კეკელიძე, პეტრე სურგულაძე და სხვ.

5. მარტის №33-ში გამოქვეყნებულია ქუთაისის თვითმმართველობის ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ხმოსნების კანდიდატთა სია, №1 პუბლიცისტი - ვასილ წერეთელი.

თებერვლის ყველა ნომრის პირველ გვერდზე გაზეთი მკითხველს ახსენებს პარტიის საარჩევნო ნომერს. მთელ ფურცელზე დაწერილ რიცხვ 2-ს, თან ახლავს, მინაწერის სახით, მოწოდება: "მოქალაქეო, ხმა არ დაკარგოთ, მოიხადეთ თქვენი ვალი და ხმა მიეცით ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიას".

სოციალ-ფედერალისტური პარტიის პროგრამასა და სამოქმედო გეგმებს მკითხველს აცნობდა თბილისში გამომავალი გაზეთი "სახალხო საქმე", ხოლო ქუთაისის მოსახლეობას პარტიის ბეჭდვითი ორგანო — "ხალხის მეგობარი".

ქუთაისის საგუბერნიო კომიტეტის გაზეთის პირველი ნომერი გამოვიდა 1917 წ. იგი წარმოადგენდა 1915 წ. გამომავალ სოციალ-ფედერალისტთა საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთ "მეგობრის", ხოლო 1916 წ. კი "ჩვენი მეგობრის" გაგრძელებას. გაზეთი სავსებით აღიარებდა პარტიის იდეურ კონცეფციას. გაზეთის სათავეში სარედაქციო კოლეგია ედგა (მ. თაღუმაძე, 2010, გვ. 27).

სოციალ-ფედერალისტური პარტიის მთავარი მოწოდება იწყებოდა ასე — "საქართველოს მშრომელ ხალხს". პარტიის მთავარ მიზანს წარმოადგენდა სახალხო რესპუბლიკის ჩამოყალიბება, მუშებისა და გლეხების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება. პარტია იბრძოდა პოლიტიკური დამოუკიდებლობისათვის; მათი ზედვით, საქართველოს მშრომელებს, სხვა ერებთან ერთად უნდა აეგოთ სოციალიზმი ანუ სოციალური სამართლიანობის საზოგადოება.

"ხალხის მეგობარი" 18 და 19 იანვრის ნომრებში (№353, 354) აქვეყნებს დამფუძნებელი კრების 40 პუნქტისაგან შემდგარ მთავარ დებულებას, რომელიც ქმნიდა საქართველოში დემოკრატიული სახელმწიფო სტრუქტურების ჩამოყალიბების იურიდიულ საფუძველს.

ჩვენ ყურადღებას ვამახვილებთ მეორე პუნქტზე, რომელშიც მითითებულია, რომ დამფუძნებელი კრების არჩევნებში მონაწილეობის უფლება აქვს რესპუბლიკის ორივე სქესის მოქალაქეს. დემოკრატიული საქართველოს კანონმდებლობა ერთ-ერთი პირველია იმ ქვეყნებს შორის, რომელმაც ქალებს მისცა საარჩევნო ხმის უფლება.

11 თებერვლის №372 გამოქვეყნებულ სტატიამ — "დამფუძნებელი კრება", ყურნალისტი ძერულისპირელი აღნიშნავს საკანონმდებლო მნიშვნელობას ქვეყნისათვის: "ქართველ ერს უდიდესი მომენტი უდგება... რევოლუციის შემდეგ"

არც ერთ არჩევნებს არ ქონია ასეთი უდიდესი მნიშვნელობა, რომელიც დღევანდელს აქვს, ამიტომაც მოვუწოდებთ მოქალაქეებს სიფრთხილე გამოიჩინონ ხმის მიცემის დროს... ჩვენი პარტია დარაჯად დაუდგება საქართველოს რესპუბლიკის საზღვრების ხელშეუხებლობას და მის თავისუფლებას”.

პუბლიცისტი ასლანიშვილი 1 თებერვლის (№364) სტატიაში: “დამფუძნებელი კრება და ჩვენი მომავალი”, აღნიშნავდა: “დღეს როდესაც მოგვიახლოვდა ჩვენ საქართველოს დამფუძნებელი კრების არჩევნები, დღეს უნდა გაისმას ნამდვილი ხმა ქართველი მშრომელი ხალხისა, რომელმაც უნდა ამცნოს მსოფლიოს, რომ საქართველო მუდამ იღვწოდა თავისუფლებისათვის...”

ჟურნალისტი გ. ჭუმბურიძე სარედაქციო სტატიაში “ჩვენ და სოციალ-რევოლუციონერები” განმარტავს სოციალისტური მიმართულების პარტიებს შორის იდეური განსხვავების მთავარ მიზეზს: “სოციალ-რევოლუციონერებისა და სოციალ-ფედერალისტების საწინააღმდეგო ბანაკში ყოფნა ეროვნული საკითხის ახსნა-განმარტებასა და გაშუქებაში გამოიხატებოდა... თუმც ვერც სოციალურ და აგრარულ საკითხებში ეთანხმებოდნენ ერთმანეთს” – აღნიშნავს ავტორი (მ. თადუმაძე, 2010, გვ. 29).

სოციალ-ფედერალისტთა პარტიული სია 120 კანდიდატისაგან შედგებოდა, მათ შორის იყო 4 ქალი. სიაში პირველ ნომრად სახელდება გიორგი ლასხიშვილი.

15 თებერვლიდან (№376) ყველა ნომერში გაზეთი პირველ გვერდზე აქვეყნებს მთავარ მოწოდებას, რომელიც შემდგენაირად გამოიყურება. გრაფაში ჩასმულ რიცხვ ხუთიანს, ირგვლივ ახლავს წარწერები: “აი რა უნდა მეხუთე ნომერს, აი ამისთვის იბრძვის მეხუთე ნომერი”. მთავარი დევიზი წერია ფართო შრიფტით: “პური, მიწა, თავისუფლება”. იქვე მინაწერია წვრილი შრიფტით: “სამშობლო, რევოლუცია, ინტერნაციონალი”. დევიზს ახლავს წარწერა: “მიწის მუშებო, თუ გინდათ თქვენი შრომის ნაყოფი თქვენვე დაგრჩეთ, მიწა მას ქონდეს, ვინც მას დაამუშავებს... მშრომელნო, თქვენს ინტერესებს დამფუძნებელ კრებაზე საუკეთესოდ და მედგრად დაიცავს საქართველოს სოციალ-ფედერალისტური პარტია და ამიტომ ხმა მეხუთე ნომერს მიეცით”.

არჩევნებში აქტიურობით გამოირჩეოდა სოციალ-დემოკრატიული პარტია. თბილისში გამომავალი გაზეთი “ერთობა” (1919 წ. 12 იანვრის მეწინავე სტატიაში) წერდა, რომ სოციალ-დემოკრატებს ბრძოლა სამ ფრონტზე მოუწევს. მან სათანადო პასუხი უნდა გასცეს ყველა ეროვნების ნაციონალისტებს, დაუპირისპიროს მათ მშვიდობა-თანხმობა (საქართველოს ისტორია, IV, 2012 წ. გვ. 230).

იმ პერიოდის საარჩევნო, სააგიტაციო პროცესში წამყვანი საშუალება იყო ბეჭდვითი სიტყვა. სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ქუთაისის ორგანიზაცია გამოსცემდა იმავე სახელწოდების გაზეთს — “სოციალ-დემოკრატი”. იგი იბეჭდებოდა 1919-21 წლებში. გაზეთის რედაქცია მდებარეობდა ბალახვნისა და პუშკინის ქუჩის კუთხეში. გაზეთის რედაქტორ-გამომცემელი იყო ცნობილი პოლიტიკური მოღვაწე გრიგოლ ურატაძე, ხოლო ფაქტობრივი რედაქტორი, პუბლიცისტი და მკვლევარი — ვიქტორ ნოზაძე.

13 თებერვლის (№34) სარედაქციო წერილში გაზეთი წერდა: “რთულსა და ძნელ პირობებში გვიხდება დამფუძნებელი კრების არჩევნების წარმოება, თავს გვესხმიან გარედან, მახვილს ლესენ შავი გენერალი დენიკინი და ოსმალო ბეგები. ამ ორ შავ ძალას დამფუძნებელი კრების არჩევნებთან ერთად უნდა

გაუმკლავდეს ქართველი ხალხი”. ავტორი აგრძელებს ქვეყნის შინაპოლიტიკური ვითარების ანალიზს და აღნიშნავს: “შინაური შტრები ჩვენი მეტოქეები არიან: ყველა ჯურის ეროვნულ-დემოკრატიული და სხვა ნაციონალისტური პარტიები”. სტატია მთავრდება მოწოდებით: “მაშ ამომრჩევლებო, ნუ დაგკარგავთ იმას, რაც გვაქვს, მოვუაროთ მიწას, თავისუფლებას, საქართველოს დამოუკიდებლობას, არ დაკარგოთ არც ერთი ხმა, მიეცით იგი პირველ ნუმერს”.

წინასაარჩევნო პერიოდში გაზეთი “სოციალ-დემოკრატი” განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს პარლამენტის მიერ შემუშავებულ მიწის კანონპროექტზე, თავგამოდებით იცავს მას და მოუწოდებს მოსახლეობას მხარდაჭერისაკენ.

სოციალ-დემოკრატიული პარტია სააგიტაციოდ მათთვის დამახასიათებელ ნაცად მეთოდს მიმართავდა — ქუთაისის სხვადასხვა უბნებში ეწყობოდა მუშათა და გლეხთა კრებები, ტარდებოდა მოხსენებები და მოწოდებები დამფუძნებელი კრების არჩევნების შესახებ, რასაც აქტიურად და დროულად ამუშავებდა გაზეთი “სოციალ-დემოკრატი”. საარჩევნო კამპანიის დაწყებასთან ერთად, გაზეთი, თავის ყოველ ნომერში აქვეყნებდა პარტიის 130 კაციან სიას, მათ შორის იყო 6 ქალი. სიაში — №1 ნოე ყორღანია.

გაზეთი ასევე აქვეყნებდა დამფუძნებელი კრების მთავარი საარჩევნო კომისიის შემადგენლობას (№28, 29, 34).

ყველა ნომერს თან ახლდა მოწოდება მსხვილი შრიფტით: “მოქალაქენო, მიიღეთ მონაწილეობა დამფუძნებელი კრების არჩევნებში და ხმა მიეცით №1”.

რაც თვისობრივად ამსგავსებს საგაზეთო პუბლიკაციებს, არის ის, რომ საარჩევნო აგიტაცია, ძირითადად, მაინც მოწინააღმდეგე პარტიების სამოქმედო პროგრამების კრიტიკითა და განქიქებით მიმდინარეობს.

განსაკუთრებით ძლიერი იდეოლოგიური დაპირისპირება მიმდინარეობდა ეროვნულ პარტიებსა და სოციალისტური მიმართულებების პარტიებს შორის. განხეთქილების მთავარ მიზეზს ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიასა და სოციალ-ფედერალისტებს შორის, ავტონომიის საკითხი წარმოადგენდა (გ. მჭედლიძე, 1993, გვ. 451), ხოლო წინააღმდეგობა ეროვნულ-დემოკრატიებსა და სოციალ-დემოკრატიებს შორის, კერძო საკუთრებისადმი დამოკიდებულებაში მდგომარეობდა.

ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ქუთაისის კომიტეტის გაზეთი “ჩვენი ქვეყანა” (1919 წ. 30 იანვრის, №5) — სტატიაში “დამფუძნებელი კრების გარშემო” — მენშევიკურ პარტიას ბოლშევიკურს ადარებს და ამომრჩეველს სიფრთხილისაკენ მოუწოდებს: “ხმას თუ მისცემთ სოციალისტურ პარტიებს, უფსკრულში გადაიჩეხებით” — ვკითხულობთ გაზეთში.

იმავე ნომერში გამოქვეყნებულ ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის პროგრამაში ხაზგასმულია, რომ სოციალ-დემოკრატიულმა მთავრობამ ვერ უზრუნველყო ქართული ფულის სიმყარე, წაგებაზე მუშაობს რკინიგზა და ა. შ. სტატია მთავრდება მოწოდებით: “მართვა-გამგეობა ხელში არ ჩაუგდონ სოციალ-დემოკრატიებს, რომელთაც ქვეყანა ეკონომიკური კოლაფსისაკენ მიჰყავთ”.

გაზეთი, ასევე, მწვავედ აკრიტიკებს სოციალ-დემოკრატიების მიერ შემუშავებულ მიწის კანონპროექტს და ამომრჩეველს აფრთხილებს: “თუ მათ ექნებათ ხმის უმეტესობა, საფუძველი შეერყევა კერძო საკუთრებას” (“ჩვენი ქვეყანა”, 29 იანვარი, №4).

საარჩევნო პერიოდში (თებერვლის პირველი რიცხვები) პირველ გვერდს გაზეთი იწყებდა მოწოდებით ამომრჩევლებისადმი — “ხმა არ მისცეთ სოციალისტურ პარტიებს”.

საპირისპიროდ სოციალ-დემოკრატების პერიოდული ორგანო “ხალხის მეგობარი” ილაშქრებს ეროვნული პარტიების წინააღმდეგ და მოუწოდებს: “მოქალაქეებმა არ უნდა მისცენ ხმა ისეთ პარტიებს, რომლებმაც არაფერი არ გაუკეთეს ქვეყანას...” სტატიის ავტორი (ძერულისპირელი) ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიას უწოდებს კაპიტალისტების პარტიას და მოუწოდებს: “არც ერთი ხმა №2 [ედპ], რადგან მათი გამარჯვებით დაიკარგება რევოლუციით მონაპოვარი”.

გაზეთი აგრძელებს პარტიების სამოქმედო პროგრამების კრიტიკას და ბრალს სდებს სოციალ-დემოკრატებს სოციალიზმის იდეებისადმი ღალატში: “სოციალ-დემოკრატები ცნობილია თავისი შეპირებებით და არ ასრულებით. მათ უღალატეს ხალხის ინტერესებს და მიიღეს მიწის შესახებ ბურჟუაზიული პროგრამა” — ვკითხულობთ 11 თებერვლის №372-ის ნომერში.

განსაკუთრებული აქტიურობით მოწინააღმდეგე პარტიების მიმართ, გამოდიოდა გაზეთი — “სოციალ-დემოკრატი”.

1919 წ. 8 თებერვლის №30 ნომერში ვკითხულობთ: “სხვა სოციალისტური პარტიები (სოციალ-დემოკრატები და ესერები) არ არიან ნამდვილად ხალხის ინტერესების დამცველნი”. გაზეთი მწვავედ ილაშქრებს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წინააღმდეგ, უწოდებს მათ “თავადებისა და მღვდლების პარტიას”. სტატიის ავტორი მხოლოდ სოციალ-დემოკრატებს იხსენიებს, როგორც “ხალხის მესაიდუმლესა და გულშემატკივარს”.

გაზეთის 33 ნომერში (12 თებერვალი), სტატიაში: “დამფუძნებელი კრების არჩევნებისათვის”, ალის ფსევდონიმით ცნობილი ჟურნალისტი წერს: “დამფუძნებელ კრებაში ჩვენებური მემარჯვენე ჯგუფების: ნაციონალ-დემოკრატების, ეროვნული პარტიისა და სხვების გამარჯვება, მათი უმრავლესობის გაყვანა, ეს იმას ნიშნავს, რომ ქართველმა დემოკრატებმა, ხალხმა თვით მოაწეროს საკუთარ სიკვდილის განაჩენზე ხელი... ეს იმას ნიშნავს, რომ გლეხი უნდა გამოეთხოვოს მიწას, მუშა 8 საათის სამუშაო დღეს” და ა. შ.

№34 (13 თებერვალი) ისევ უპირისპირდება ეროვნულ პარტიებს, გაზეთში ვკითხულობთ: “ყველაზე დიდ საფრთხეს საქართველოს დამფუძნებელი კრების არჩევნებში, ნაციონალ-დემოკრატიული პარტია წარმოადგენს” და მოუწოდებს მუშათა კლასს, არ მისცეს ხმა ამ პარტიას.

გაზეთის მომდევნო ნომერი (15 თებერვალი, №36) — ესერათა პარტიის აკრიტიკებს, მიუთითებს, რომ მათ არა აქვთ მტკიცე პოლიტიკა და ტაქტიკა არც ერთ საკითხში.

“სოციალ-დემოკრატის” იგივე ნომერი დაშნაკუთიუნს აკრიტიკებს, უწოდებს მათ შოვინისტთა პარტიას. 18 თებერვლის (№37) სტატია მიმართულია ქართველი ბოლშევიკების წინააღმდეგ. საგაზეთო წერილში ხაზგასმულია, რომ ბოლშევიკები გენერალ დენიკინზე უარესად იქცევიან, მუშათა კლასს ამხედრებენ ქართული დემოკრატიის წინააღმდეგ. როგორც აღვნიშნეთ, საარჩევნო-სააგიტაციო საქმიანობა მიმდინარეობდა სხვა პარტიებისა და მათი გაზეთების კრიტიკის ფონზე.

გაზეთის ყველა ნომერი მთავრდებოდა მოწოდებით: “ხმა მიეცით მხოლოდ №1, სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას”.

ქუთაისური პრესა აქტიურად ეხმიანებოდა არჩევნებთან დაკავშირებულ, ქალაქში მიმდინარე ყველა მოვლას. ქუთაისში წინასასარჩევნოდ ჩამოდიოდნენ

საზოგადოებისათვის ცნობილი მოღვაწეები. ტარდებოდა საჯარო მოხსენებები საარჩევნო მოვლენების საკითხებთან დაკავშირებით. 6 მარტს (№34) გაზეთი “ჩვენი ქვეყანა” აშუქებს სპირიდონ კელიას საჯარო ლექციას ქუთაისში თემაზე: “საქართველო და ჩვენი მთავრობის პოლიტიკა”.

“ზალხის მეგობარი” (19 იანვარი, №354) ქუთაისის თეატრში შალვა ნუცუბიძის მოხსენების შესახებ ამცნობს მკითხველს. 23 თებერვალს (№382 “ზალხის მეგობარი”) შალვა ნუცუბიძე კვლავ ქუთაისში ატარებს საჯარო მოხსენებას არჩევნების შედეგების შესახებ. იგივე გაზეთი (11 თებერვალი, №372) აკეთებს განცხადებას, რომ იუსტიციის მინისტრი შ. მესხიშვილი გამოდის საჯარო ლექციით: “დამფუძნებელი კრება და საქართველოს თანამედროვე მდგომარეობა”.

რაც შეეხება სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას, ამ პარტიისათვის დამხანაიანთბელი იყო მუშათა კრებების ჩატარება. გაზეთი “სოციალ-დემოკრატი” აშუქებდა ქალაქის სხვადასხვა უბნებში წინასაარჩევნო მუშათა კრებების ჩატარების შესახებ. მაგალითად, 9 თებერვლის №31 მუშებს იწვევს კრებაზე, რომელსაც ატარებდნენ მთავრობის თავმჯდომარე ნოე რამიშვილი და ამხანაგი გოგიტა ფალავა.

ჩვენ მიერ განხილული პერიოდული გამოცემების ყველა ნომერში გაშუქებულია დასავლეთ საქართველოს სხვადასხვა დაბებსა და სოფლებში მიმდინარე საარჩევნო მზადების შესახებ.

თებერვლის დასაწყისის ბეჭდური მედია ახსენებდა მკითხველს არჩევნების მიმდინარეობის დროსა და წესებს; გაზეთები მიუთითებდნენ არჩევნების პროცედურულ მხარეზე. ასევე ხშირად იბეჭდებოდა ქუთაისის საარჩევნო კომისიის განცხადებები (მაგალითად, სად უნდა მივიდეს ამომრჩეველი, რომელსაც არ მიუღია ბარათები და ა. შ.).

პარტიები პერიოდული გამოცემების მეშვეობით მიმართავდნენ თავიანთ წევრებს და მოუწოდებდნენ მეტი აქტიურობისაკენ. “ზალხის მეგობარი” (15 თებერვალი №376) ავრცელებს მოწოდებას: “ამხანაგებო, გასწიეთ აგიტაცია, კერძო საქმეები 15 დღით დაივიწყეთ, მუშაობისაკენ მოგიწოდებთ თქვენ თქვენი პარტია” — ვკითხულობთ გაზეთში.

5 თებერვლის №357 მკითხველს ამცნობს, რომ ქუთაისის სოციალ-ფედერალისტთა ქალთა ორგანიზაცია ჩამოივლის დაწესებულებებსა და უბნებს, რათა შეკრიბოს დღიური შემოსავალი პარტიის წევრებს შორის, დამფუძნებელი კრების არჩევნებისათვის.

“სოციალ-დემოკრატიის” 16 თებერვლის №26 პარტიულ ამხანაგებს მოუწოდებს, თითო დღის ჯამაგირი შეიტანონ დამფუძნებელი კრების ფონდისათვის, ასევე მოუწოდებს პარტიის წევრებს გასწიონ აგიტაცია: “ამხანაგებო! დამფუძნებელი კრება ჩვენი ცხოვრების დიდი ისტორიული ფაქტია, ჩვენ ამ ფრონტზეც უნდა გავიმარჯვოთ” — წერს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ქუთაისის კომიტეტი.

ქუთაისური პრესა არჩევნების გარშემო მიმდინარე არც ერთ დეტალს არ ტოვებდა. გაზეთებში იბეჭდებოდა ქალაქში გამოკრული საარჩევნო პლაკატების სრული აღწერილობა. საილუსტრაციოდ განვიხილოთ რამდენიმე მათგანი. სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პლაკატები შემდეგნაირად

გამოიყურებოდა: 1) გლახს მიაქვს თავადის მიწა და ლოცავს სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას 2) №1 საქანელათი ყველა სხვა პარტიას იშორებს. სოციალ-ფედერალისტური სარეკლამო პლაკატზე გამოსახული იყო, რომ მუშა და გლეხი ყველა ნომერს ყრის, გარდა №5 (სოციალ-ფედერალისტები) და №1 (სოციალ-დემოკრატები) და ა. შ.

დადგა დამფუძნებელი კრების არჩევნები, რომელიც მიმდინარეობდა 14, 15, 16 თებერვალს, ეს იყო პარასკევი, შაბათი და კვირა დღეები.

მიუხედავად პარტიების, პერიოდული გამოცემების აქტიური მცდელობისა, არჩევნებში მოსახლეობის დაბალი აქტივობა დაფიქსირდა. მონაწილეობა მიიღო ხმის უფლების მქონე მოქალაქეთა ნახევარზე ოდნავ მეტმა. დაბალი აქტივობის მიზეზი შეიძლება ყოფილიყო დაპირისპირება პარტიებს შორის, ასევე ქართველი ბოლშევიკების ბოიკოტი არჩევნებისადმი.

დამფუძნებელი კრების არჩევნები მაინც შედგა. 12 მარტის №56 “სოციალ-დემოკრატი” წერდა: “დღეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დედაქალაქში დამფუძნებელი კრება შეიკრიბა, მან მტკიცე საფუძველი უნდა ჩაუყაროს საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას”.

არჩევნებში დიდი უპირატესობით გაიმარჯვა სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ. დამფუძნებელ კრებაში 130 ადგილიდან მათ 109 მანდატი მიიღეს, 8-8 ეროვნულ-დემოკრატებმა და სოციალ-ფედერალისტებმა, 5 - ესერებმა.

ყველა სახელისუფლო დონეზე, სამაზრო ერობებსა და თვითმმართველობებში უმრავლესობა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წარმომადგენლებმა მოიპოვეს.

სოციალ-დემოკრატები წინასწარი შედეგებით უკვე ზეიმობდნენ. ჟურნალისტი ვასილ წერეთელი ამაზე ირონიულად აღნიშნავდა, რომ სოციალ-დემოკრატებს “სიხარულით ტარაბუა დაესხათ” (“წვენი ქვეყანა”, №31, 2 მარტი).

თუმცა ხმების დათვლა-დაზუსტება გრძელდებოდა. ზოგიერთ მაზრაში, მაგალითად, დუშეთსა და სენაკში მიმდინარეობდა მწვავე დავა ხმების გამო.

დამფუძნებელი კრების პირველი სხდომა გაიხსნა 1919 წ. 1 მარტს. იგი გახსნა უხუცესმა დეპუტატმა სილიბისტრო ჯიბლაძემ. მეორე სხდომაზე, 14 მარტს მთავრობის საქმიანობის ანგარიშით გამოვიდა ნოე ჟორდანიას. თავის გამოსვლაში ჟორდანიამ აღნიშნა, რომ საქართველო “შეჩერდა ბურჟუაზიულ ეტაპზე, შექმნა დემოკრატიული სახელმწიფო: “პარლამენტის მთავრობა მიდის და ადგილს უთმობს დამფუძნებელი კრების მთავრობას... მთავარი კითხვა, რომელიც არის გადასადგმელი დამფუძნებელ კრებას, არის მართვა-გამგეობის ანუ აღმასრულებელი ძალის მოწყობა” (მოხსენება გამოაქვეყნა გაზეთმა “სოციალ-დემოკრატმა” — №48, 49, 3-4 მარტი).

ამდენად, ამ დიდი ისტორიული მისიის - დემოკრატიული საქართველოს დამფუძნებელი კრების არჩევნების მომზადებაში, უდიდესი როლი ითამაშა პრესამ, მათ შორის აქტიურობითა და პროფესიონალიზმით გამოირჩეოდა ქუთაისში გამოშვებული პერიოდული გამოცემები.

დამოწმებული ლიტერატურა

- მ. თაღუმაძე, 2010 - მ. თაღუმაძე, 1917-21 წლების ქუთაისის პრესა, ქუთაისი, 2010.
- გ. იარალოვი, 1988 - გ. იარალოვი, ქართული პერიოდიკის ისტორიისათვის, თბ., 1988.
- გ. მჭედლიძე, 1993 - გ. მჭედლიძე, ქუთაისის ახალი ისტორიის ნარკვევები, ქუთაისი, 1993.
- საქართველოს ისტორია, 2012 - საქართველოს ისტორია, (XIX – XX) საუკუნეებში, ტ. IV, თბ., 2012
- ა. ნიკოლეიშვილი, 1940 - ა. ნიკოლეიშვილი, კულტურა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში, ქ., 1996, დ. მესხი, მოგონებანი, თბ., 1940

RUSUDAN KASHIA

**CONSTITUENT ASSEMBLY ELECTION ACCORDING
TO KUTAISI PRESS**

In February 1919 the democratic government of Georgia scheduled the Constituent Assembly election. The Assembly should determine the future of the political directions of the Democratic Republic, adopt the constitution and form the state structures.

The fifteen political parties and groups ran up their election campaign chiefly by means of the periodic press. The newspapers being published in Kutaisi, like “chveni kveqana”(our country) –the edition of the National-democratic party and “khalkhis megobari” (friend of people) published by Social-federalist party and ”social demokrati”, a periodic edition of social-democrats played significant role in providing important information during the election campaign.

The newspapers printed action programs and declarations of the political parties for the voters. They provided list of candidates for the Constituent Assembly. The articles had much in common in the sense that the parties were chiefly engaged in criticizing the programs proposed by the competing parties and extending diatribes against one another. Bitter ideological contradictions took place between the national oriented and socialist profile parties.

Kutaisi press actively responded to every event related to the elections. The newspapers instructed and reminded people about the rules of conducting and participating in the elections. Political parties addressed to their members through the newspapers and urged them for their active participation.

The printing media had played an immense role in carrying out the Constituent Assembly election in Georgia, among which the newspapers published in Kutaisi were singled out by their active positions and professionalism.